DERIVAREA CU PREFIXE ÎN PRESA BĂNĂŢEANĂ (1886-1918)

DORINA CHIŞ-TOIA

Cuvinte cheie: *derivare, prefix, limbaj de specialitate, presă*

Un aspect căruia i se cuvine acordată o atenţie aparte îl reprezintă formarea cuvintelor. Subiectul acesta a constituit o activitate constantă pentru mulţi dintre cărturarii noştri din secolele trecute. O trecere în revistă a celor care s-au ocupat de raportul dintre compunere şi prefixare în primele gramatici româneşti găsim în lucrarea lui Sergiu Drincu, *Compunerea şi prefixarea*, Timişoara, Editura Amphora, 1999, p. 7-19. Sunt menţionate aici numele lui Dimitrie Eustatievici Braşoveanul, care, în gramatica sa (1757), vorbeşte despre cuvintele *primare* şi *derivate*, al lui Paul Iorgovici, autorul *Observaţiilor de limbă rumânească*, Buda, 1799, unde susţine că principalul mijloc de îmbogăţire a limbii trebuie să fie derivarea (vezi *supra*, capitolul *Preocupări lingvistice în Banat până la sfârşitul secolului al XIX-lea*). Cărturarul I. Budai-Deleanu deosebeşte *prepoziţiile despărţite*, care nu formează corp comun cu cuvântul următor, de *prepoziţiile nedespărţite*, adică de prefixe. Afirmaţiile acestea se regăsesc în cele două lucrări de gramatică rămase în manuscris: *Fundamenta grammatices linguae romaenicae seu ita dictae valachicae, usui tam domesticorum quam extraneorum accomodata*, Leopoldi, anno 1812, şi *Temeiurile gramaticii româneşti*. În *Gramatica românească pentru îndreptarea tinerilor*, Buda, 1822, Constantin Diaconovici Loga împarte prepoziţiile în *despărţite* şi *nedespărţite*. El deosebeşte, totodată, *verburi de rădăcină* (*radicale*) şi *verburi deduse* (*derivate*). Ion Heliade

BDD-A12953 © 2010 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 16:23:40 UTC)

Rădulescu, în *Gramatica românească*, Sibiu, 1828, nu acordă un spaţiu prea amplu acestui aspect. Dimpotrivă, August Treboniu Laurian îi consacră capitole speciale în lucrarea *Tentamen criticum in originem, derivationem et formam linguae romanae in utraque Dacia vigentia vulgo valachicae*, Viennae, 1840, iar Timotei Cipariu tratează şi el nediferenţiat prepoziţiile şi prefixele în *Grammateca limbei române*. Partea II. *Sintetica*, Bucuresci, 1877. Este amintit, apoi, studiul lui Aron Pumnul, *Formaciunea cuvintelor româneşti*, în care se referă la derivarea cu sufixe (*deducere* sau *deducăciune*) şi la cea cu prefixe (*compusăciune*). H. Tiktin, în *Gramatica română* acordă atenţie formării cuvintelor, iar Al. Philippide analizează prefixele româneşti sub raportul provenienţei lor în *Istoria limbii române*, vol. I, *Principii de istoria limbii*, Iaşi, 1894. De dată relativ recentă sunt cele şase volume de *Studii şi materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română*, Editura Academiei, vol. I–VI (1959-1972). Lor li se alătură două volume de *Formarea cuvintelor în limba română*, Bucureşti, Editura Academiei RSR: vol. I – *Compunerea*, 1970, vol. al II-lea – *Prefixele*, 1978. Într-o perioadă în care Banatul şi Transilvania se află încă sub influenţa curentului latinist (ca o prelungire a iluminismului în această parte de ţară), **FD** urmează tendinţa „de a face cât mai vizibil cu putinţă aspectul romanic al limbii române, prin acceptarea afixelor capabile să-i asigure o nouă fizionomie”.[1]

Există studii care abordează problema derivării, oferind amănunte din punct de vedere didactic[2] şi altele, care au ca obiect de studiu cercetarea istorică a formării cuvintelor.[3] În ceea ce ne priveşte, vom încerca să prezentăm aspectele cele mai interesante pentru sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul celui de-al XX-lea.

---

[1]I. Gheţie, *Istoria limbii române literare*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, p. 163.

[2]I. Coteanu, Narcisa Forăscu, Angela Bidu Vrănceanu, *Limba română contemporană*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1985.

[3]*Studii şi materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română* (**SMFC**), Bucureşti, Editura Academiei RSR, vol. I-VI: 1959, 1960, 1962, 1967, 1969, 1972.

BDD-A12953 © 2010 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 16:23:40 UTC)

Materialul nostru este excerptat din publicaţia *Foaia diecesană*[4].

Distingem, în cadrul acestui compartiment, două categorii de cuvinte: a. Formaţii cu prefixe care s-au format în limbile latină, franceză, germană şi b. Derivate cu prefixe care s-au format în limba română. Astfel:

1. Prefixul **ab-**[5] (<lat. **ab** – de, de la) formează câteva cuvinte care pot fi socotite calcuri după limba germană sau franceză, dar, în egală măsură, formate pe teritoriul limbii române, într-o epocă în care reromanizarea reprezintă un fenomen important pentru limba română, iar prefixarea o „componentă”[6] a acestui proces. Din prima categorie reţinem:

Ablegát s.m. 1. Trimis al Papei. 2. (Trans., Banat) Deputat: „dl. George Sârb, avocat şi *ablegat* dietal” (27/1886, 6[7]), din lat. **ablegatus**; fr**. ablégat**; germ. **Ablegat** (**Micul dicţionar academic,** în continuare **MDA**).

Abstá vb. I A (se) abţine, a renunţa: „Societatea a trebuit să *abstea* de la edarea almanachului” (46/1903, 1); „să se *abstee* de la vot” (23/1888, 3), din lat. **absto**. Nu apare în **MDA**.

Abstráge vb. III A abate, a face abstracţie, a distrage de la ceva: „să *abstragem* de la faptul ruşinos – oare nu cugetă oamenii noştri la aceea că…” (25/1900, 7). **MDA** oferă explicaţia „A judeca izolat”, din fr. **abstraire**, după *trage*.

În cea de-a doua categorie includem termenul **abzíce** vb. III A renunţa, a abdica, a anula: „*Abzicerea* domnului… nu s-a primit” (33/1886, 3), din lat. **abdicere** (**ab-** + *zice*, după modelul germanului **absagen**, cf. Puşcariu[8], Th. Hristea[9]). Nu este menţionat în **MDA**.

---

[4]La Caransebeş, în 5/17 ianuarie 1886, vede lumina tiparului primul număr al publicaţiei *Foaia diecesană.* Publicaţia va apărea până la 1 mai 1949, săptămânal, duminica, în format de 8 pagini, purtând menţiunea „organ al Eparhiei gr.[eco] or.[ientale] rom.[âne] a Caransebeşului”.

[5]Uneori are şi forma **abs-**.

[6]Doina David, *Prefixarea, componentă a „reromanizării*”, în vol. *Limbă şi cultură* **(LC**), Timişoara, Editura Facla, 1980, p. 179-198.

[7]Indicăm, în felul acesta, nr. publicaţiei, anul, pagina la care se face referire.

[8]*Limba* română (**LR**), vol. I, Bucureşti, Editura Minerva, 1976, p. 411.

[9]*Probleme de etimologie*, Bucureşti, EŞ, 1968, p. 149.

BDD-A12953 © 2010 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 16:23:40 UTC)

2. Prefixul **ad-, a-** (la, până la, către, pe lângă, alături de). Şi acest prefix formează cele două categorii de cuvinte. În cea dintâi includem:

Adfiliá vb. IV A (se) afilia, alătura: „O comunitate bisericească… poate să se *adfilieze* unei alte comunităţi bisericeşti conaţionale" (11/1887, 3), din lat. **ad-** + *fil* – din *filius*, *filiii*[10]. Nu apare în **MDA**.

Adnéx s.n. Unire. Adaos: „şi-i trimite lui Plinius ca *adnex* rescriptul imperial către Bassus" (43/1889, 2), din lat. **adnexus**. Nu este menţionat în **MDA**.

În categoria derivatelor pe teren românesc includem:

Adnumărá vb. I A lua în calcul. A considera. A socoti. A numerota: „între cari sunt a se *adnumăra* şi decisiunile…" (18/1886, 7), din lat. **ad-** + *număra*, după lat. *adnumero*, *-are*. Nu este menţionat în **MDA**.

Adoperá vb. I A se strădui: „Raţionaliştii păgâni… se *adoperau* numai de a încredinţa pe oameni că acele minuni sunt fapte magice" (43/1886, 2), din lat. **ad-** + *opera*. Nu este menţionat în **MDA**.

A(d)scríe vb. III A atribui, a pune pe seama: „Perderea acestei bătălii mulţi istorici o *adscriu* voievodului de atunci a Transilvaniei, Ioan Zapolya" (4/1887, 4), din **ad-** + *scrie*, după lat. **adscribo, -ere.** Nu este menţionat în **MDA**.

Agráţie s.f. Recunoştinţă: „o *agraţie* ce nu are tălmăcire prin vorbă" (40/1906, 6), din lat. **a(d)-** + *graţie*. Nu este menţionat în **MDA**.

Prefixul **co-** (**com-**, **con-)** este încadrat în categoria prefixelor neologice[11] , care au pătruns în limba română prin împrumuturi sau calcuri din limbile romanice, pe la mijlocul secolului al XVIII-lea:

Colaudáre s.f. Lăudare. Apreciere: „care sumă se va păstra în lada bisericei până după *colaudarea* lucrării terminate" (28/1890, 7), din lat. **collaudare**; cf. Doina David, **LC**, p. 182. Nu este menţionat în **MDA**.

---

[10]Comunicat de G.I. Tohăneanu.

[11]Sergiu Drincu, *Compunerea şi prefixarea*, Timişoara, Editura Amphora, 1999, p. 42.

BDD-A12953 © 2010 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 16:23:40 UTC)

Comprobá vb. I A aproba. A dovedi. A justifica: „*Comprob* dară însămnătatea practică a higienei pastorale.” (13/1887, 6), din lat. **comprobo, -are**; cf. Doina David, **LC**, p. 182. Nu este menţionat în **MDA**.

Concădeá vb. I A cădea în acelaşi timp, împreună. A coincide: „pentru ca sărbătoarea Paştilor creştine să nu *concadă* cu Pascha iudaică” (17/1907, 4), din lat. **concado, -ere**. Nu apare în **MDA.**

Concréde vb. III A încredinţa ceva cuiva. A însărcina pe cineva cu o misiune, îndatorire: „te-am *concrezut* cu sarcina de secretariu general” (38/1902, 3). **DA** prevede ca etimologie termenul germ. **anvertrauen;** cf. Doina David, **LC**, p. 182, în vreme ce **MDA** oferă soluţia următoare: din lat. **concredo, -ere**.

Conscripţiúne s.f. Înscriere: „formulare pentru *conscripţiunile* anuale ale poporului” (4/1887, 1), din lat. **conscriptio, -onis** , fr. **conscription (MDA**).

Consuná vb. I A corespunde: „Acestea *consună* pre deplin cu ceea ce am afirmat deja” (15/1889, 5), din lat. **consonare,** fr. **consonner**. **MDA** indică sensul „A fi de acord”, termenul fiind specific în egală măsură Transilvaniei şi Bucovinei.

Convolút s.n. Analiză. Verificare: „*convolutul* actelor procesuale şi… procesul nu s-a sfârşit” (28/1901, 4), din lat. **convolutus**. **MDA** nu reţine acest sens.

În interiorul limbii române s-au format următoarele cuvinte:

Coatíngere s.f. Contact: (49/1891, 4), din **co-** + *atingere*, după lat. **contactus**; cf. Doina David, **LC**, p. 182, A. Banciu, **AA**, p. 50. Nu este menţionat în **MDA**.

Conchemá vb. I A convoca (40/1888, 1). **MDA** indică acest termen ca fiind specific deopotrivă Transilvaniei şi Bucovinei, menţionând ca etimologie: **con-** + *chema* (după lat. **conclamare**; cf. Doina David, **LC,** p. 182, A. Banciu, **AA**, p. 64).

Concúrge vb. III A colabora. A contribui. A concura (18/1889, 4), din **con-** + *curge*, după lat. **concurro, -ere** (**MDA**).

Condurére s.f. Durere. Suferinţă împărtăşită (13/1891, 8), din **con-** + *durere*, după lat. **condoleo, -ere**. Nu apare în **MDA**.

Conscríere s.f. Înscriere (35/1916, 1), din **con-** + *scriere*, după lat. **conscribo, -ere** (**MDA**).

BDD-A12953 © 2010 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 16:23:40 UTC)

Contâmplá vb. I A realiza. A făuri (7/1901, 1), din **con-** + (*în)tâmpla*, din lat. (*in*)*templare* (**DEX**). Nu apare în **MDA**.

Conţelégere s.f. Înţelegere. Acord (1/1895, 8), din **con-** + (*în)ţelegere*, după lat. **consensus**; cf. Doina David, **LC**, p. 189, Puşcariu, **LR**, 412.

Conúme s.n. Prenume (30/1888, 2), din **co(n)-** + *nume*, calc după lat. **cognomen** . Nu apare în **MDA**.

Prefixul **de- (des-)**:

Defíge vb. III A fixa, a stabili: „defigerea locului şi timpului viitoarei adunări" (45/1889, 8).

Etimologia: lat. **defigere ;** cf. Doina David, **LC**, 189.

Defraudáre s.f. Luare prin fraudă a banilor unei instituţii publice (2/1915, 6), din lat. **defraudo, -are** (**MDA**).

Demíte vb. III A destitui, a îndepărta pe cineva dintr-o demnitate, dintr-o funcţie, a trimite (47/1889, 4), din lat. **demittere**, fr. **démettre** (**MDA**).

Devínge vb. III A învinge, a supune (31/1886, 4), din lat. **devinco, -ere** (**MDA**).

Prezentăm, în continuare, câteva derivate pe teren românesc:

Delătură vb. I A înlătura (7/1891, 2), din **de(s)-** + *latură.* (**MDA**)

Deobligá vb. I A stipula, a obliga (33/1902, 3), din **de-** + *obliga*, după lat. **deobligare**. Nu apare în **MDA**.

Desărciná vb. I A elibera pe cineva de o îndatorire, de o misiune, de o funcţie (9/1886, 8), din **des-** + (*în*)*sărcina*, după fr. **décharger** (**MDA**).

Desdaunáre este varianta cuvântului **desdăunare** s.f. Despăgubire (12/1887, 3), din **des-** + *dăuna* (**MDA**).

Desvalorá vb. I A pierde din valoare (45/1887, 3), din **des-** + *valora*, după lat. **dis-** + *valor*, *-is*. **MDA** oferă doar varianta **devaloriza,** din fr. **dévaloriser.**

Detráge vb. III A lua, a scădea, a diminua, a retrage, a reţine (18/1889, 2), din **de-** + *trage*, după lat. **detrahere (MDA**).

BDD-A12953 © 2010 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 16:23:40 UTC)

Prefixul **e- (es-, ex-)** a fost împrumutat din latină, împreună cu derivatele pe care le formează:

Enará vb. I A povesti până la capăt (30/1886, 5), din lat. **enarro, -are** (fr. **énarrer** – **MDA**).

Esmíte vb. III A trimite pentru verificare sau anchetare, a delega (24/1886, 1), din lat. **exmittere** (în **MDA** apare forma **exmíte**).

Esundáre s.f. Revărsare, inundare (1/1887, 5), din lat. **exundo, -are** (**MDA**).

Execvá vb. I nu este semnalat în **MDA**, doar **execvi** vb. IV A executa, a egala, a aduce la acelaşi nivel, a pune în aceeaşi categorie (10/1887, 3), din lat. **exaequo, -are.**

Exhaurá vb. I A istovi, a stoarce, a seca, a epuiza (43/1891, 3). În **MDA** apare forma **exhauriá**; din lat. **exhaurio, -ire**, cu schimbare de conjugare.

Exhibít s.n. Dovadă (3/1889, 2), din lat. **exhibeo, -itum** (**MDA**).

Prefixul **între-** este un prefix împrumutat din limba franceză în perioada modernă (cu amândouă formele: *entre* şi *inter*), şi din limba latină, sub influenţa şcolii latiniste.[12] La începutul secolului al XIX-lea derivatele cu **între-** apar sporadic, spre sfârşitul lui sunt mai numeroase, majoritatea însă sunt neologisme împrumutate sau calchiate după limba franceză, mai puţin după latină, italiană sau germană.[13] Treptat, însă, **între-** rămâne un prefix puţin productiv, locul său fiind preluat de **inter-,** un prefix neologic productiv.[14] În **FD** apare alături de forma **intre-**, probabil ca un început al schimbării care se prefigura: „pentru că au putut, dar au **întrelăsat** a cultiva acele trebi cu diligenţă şi interes” (15/1886, 6), sub influenţa germ. **unterlassen**; **MDA** propune etimologia: **între-** + *lăsa*); „În deşert s-a muncit Timuş a **întreloca** earăşi pe cazacii săi, căci nimene nu mai asculta de stăpânul său” (10/1887, 4), din **între-** + *loc* + *-a*); „**întrevenirea** autorităţilor germâne” (28/1888, 6), dar şi **intrevenit** (24/1901, 2; 19/1906, 7), din fr. **intervenir**; „bărbaţi care să se

[12]Elena Carabulea*, Prefixele inter şi între*, în **SMCF**, vol. al III-lea, EA, 1962, p. 28.
[13]*Ibidem*, p. 29.
[14]*Ibidem*, p. 30.

BDD-A12953 © 2010 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 16:23:40 UTC)

întrepună pentru noi la guvern" (24/1886, 7), din lat. **interponere** – **MDA**; din fr. **entremettre** sau **între-** + *pune*).

Prefixul **ob-** a fost împrumutat din limbile romanice, pătrunzând şi în româneşte, în unele cazuri derivatul fiind luat direct din latină[15]:

Obtrúde vb. III A pretinde, a impune cuiva o părere, o idee (43/1889, 3), din lat. **obtrudere** (**MDA** inserează forma **obtruda** vb. I).

Obvení vb. IV A interveni, a se afla (4/1895, 2), din lat. **obvenio, -ire** (**MDA**).

Prefixul **pre-,** la rândul său, a pătruns în româneşte în derivate preluate direct din limba latină:

Prefíge vb. III A fixa, a prestabili (28/1890, 6), din lat. **praefigere** (**MDA**).

Premíte vb. III A anticipa, a pune înainte, a arăta înainte de altele (1/1886, 6), din lat. **praemittere** (**MDA**).

Prefixul **re-** se regăseşte în formaţii precum:

Remíte vb. III A preda, a respinge, a restitui: (2/1901, 8), din lat. **remitto, -ittere**, cf. fr. **remettre (MDA**).

Recúrge vb. III A reveni (28/1890, 6), din **re-** + *curge*, după fr. **recourir (MDA**). Sensul din **MDA** este „A apela la cineva (sau la ceva) pentru a cere ajutor".

Retăceá vb. II A ascunde, a trece sub tăcere, a tăinui (41/1886, 3), din **MDA**: **re-** + *tăcea*; cf. germ. **verschweigen**.; lat. **reticere;** cf. Doina David, **LC**, 188.

Prefixul **sub- (su-**) formează derivatul:

Subştérne vb. III A aduce la cunoştinţă (30/1887, 8), din **MDA**: **sub-** + [a]*şterne*, cf. lat. **submittere**, fr. **supposer;** lat. med. **substernere;** cf. Doina David, **LC**, 190.

Multe dintre aceste cuvinte au pătruns în limba română din Ardeal, prin intermediul limbii germane[16], ceea ce „a fost una din cauzele care au pus o barieră între cărturarii transilvăneni şi cei de dincolo de Carpaţi, unde spiritul public se orienta

[15]I. Rizescu, *Prefixe noi neproductive şi puţin productive*, în **SMCF,** vol. al III-lea, Editura Academiei RSR, 1962, p. 13.
[16]S. Puşcariu, **LR**, p. 411 şi urm.

BDD-A12953 © 2010 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 16:23:40 UTC)

aproape exclusiv spre cultura neolatină din Franţa.”

Formaţiilor prezentate li se pot adăuga alte câteva formate în interiorul limbii române:

1. cu ajutorul prefixului **în- (îm-): împăca** - a achita (23/1891, 3) (din lat. **impacare** – **MDA**); **îndujmănit** – certat, supărat (22/1901, 6), din **în-** + *dujmăni* (cu forma corectă *duşmăni* - **MDA**); **înhăina** – a îmbrăca (11/1900, 4), din **în-** + *haină*. Nu apare în **MDA**; **înierba** – a trata o vită cu rădăcină de spânz (5/1895, 5), din **în-** + *iarbă* (**MDA**); **înnumăra** – a număra (11/1914, 5), din **în-** + *număra*; **însălbăticire** – denaturare: (19/1918, 1), din **în-** + *sălbătici* + *-re*; **întinăciune** – murdărie, mizerie (22/1913, 1), din **în-** + *tină* + *-ăciune* (**MDA**); **învăega** – a supune stofa de lână unui proces de prelucrare (51/1903, 5), din **în-** + *văeagă* + *-a*. În **MDA** apare forma **învăiegi** – a pune ţesăturile în piuă pentru a le netezi.

2. cu ajutorul prefixului **ne-,** folosit oarecum forţat, pentru a întări cuvântul pe care vrea să-l nege: **necurăţenia (**3/1886, 3); **nefăţărit** (17/1887, 5) – curat, sincer, adevărat; **nefricos** (32/1916, 8) – curajos; **neprieteni** (42/1898, 6) – duşmani. Este prezent şi în derivate păstrate până astăzi: **nebăgat** (în seamă), **nemobilat, neplăcere** (3/1914, 1), **nepătruns** (2/1887, 6), dar şi în cuvinte care l-au abandonat pe **ne-** şi l-au înlocuit, uneori, cu **in-** (**im-**): **neaccesibil** (45/1898, 2); **neactivitatea** (1/1886, 7); **necapacitate** (16/1888, 3); **neconsecvent** (6/1906, 1); **necorectităţi** (21/1889, 7); **necurabilă** (12/1889, 4); **neevitabilă** (28/1905, 4) **neperfecţiuni** (47/1888, 4); **neprudenţa** (3/1914, 2); **nesuccesul** (9/1907, 3).

3. cu ajutorul prefixului **prea-** , menit a da valoare de superlativ derivatelor sale[17] şi care formează, alipit la verbe, substantive şi adjective, cuvinte din aceeaşi categorie gramaticală, al căror sens e intensificat. Cuvintele cu **prea-** au pătruns în limba veche şi, în special, în limba bisericească, în atributele date preoţilor, pentru ca mai târziu, lor să li se adauge derivatele formate pe teren românesc: **preabun** (37/1887, 5), **preagraţios** (11/1902, 2), **preaînaltă** (11/1902, 2), **preaîndurat** (38/1887, 1), **prea-luminatei** persoane

[17]Laura Vasiliu, *Derivarea în **Cartea cu învăţătură** a diaconului Coresi din 1581*, în **SMFC**, vol. I, p. 257.

BDD-A12953 © 2010 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 16:23:40 UTC)

(11/1902, 2), **prearespectuoasă** (9/1886, 8), **preasânţia** sa (37/1887, 4), **preatimpuria** moarte (14/1903, 4), esemple **preatriste** (11/1886, 3), **preaumilit (**11/1902, 2), **preaveneratul** (27/1898, 6), **preavrednicul** (37/1887, 5).

4. cu ajutorul prefixului **pro-** , pentru ceea ce avea să devină, în unele cazuri, **pre-**: **prolungirea** – prelungirea; (11/1916, 4); **proşedea** – stăpâní, cunoaşte (14/1887, 6); **provedea** – prevedea (35/1914, 7).

În concluzie, în presa din Banatul sfârşitului de secol XIX şi începutului de secol XX, derivarea cu prefixe are în vedere o serie de cuvinte care se dovedesc a fi, unele, construcţii cu prefixe, care s-au format în limbile latină, franceză, germană, altele, derivate cu prefixe, formate în limba română după model latin, francez sau german, menite a îmbogăţi lexicul existent la momentul respectiv în această parte de ţară.

Bibliografie

Academia Română, Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan – Al. Rosetti", *Micul dicţionar academic,* Editura Univers Enciclopedic, 2001. (**MDA**)

Academia RPR, Institutul de lingvistică din Bucureşti, *Studii şi materiale privitoare la formarea cuvintelor în limba română*, Editura Academiei; vol. I, 1959; vol. al II-lea, 1960; vol. al III-lea, 1962; vol. al IV-lea, 1967; vol. al V-lea, 1969; vol. al VI-lea, 1972. (**SMFC**)

Academia RSR, Institutul de lingvistică din Bucureşti, *Formarea cuvintelor în limba română*, vol. I, *Compunerea*, 1970; vol. al II-lea, *Prefixele*, 1978, Editura Academiei RSR.

Academia Română şi Banatul. Perioada 1866-1920. Volum îngrijit de Ion Iliescu şi Sergiu Drincu, Timişoara, TUT, 1982.

Chiş-Toia, Dorina, *Latinitatea – temei al unităţii lingvistice româneşti*, în *Foaia diecezană*, serie nouă, Anul II, nr. 10 (20), oct. 1996.

Chiş-Toia, Dorina, *Limba literară în presa din Banat. Contribuţii,* Timişoara, Editura Mirton, 2006.

Coteanu, I., Narcisa Forăscu, Angela Bidu Vrănceanu, *Limba română contemporană*, Bucureşti, EDP, 1985.

David, Doina, *Limbă şi cultură*, Timişoara, Editura Facla, 1980. (**LC**)

David, Doina, *Sinteze de limba română literară*, Partea a II-a, TUT, 1988.

Drincu, Sergiu, *Compunerea şi prefixarea*, Timişoara, Editura Amphora, 1999.

Gheţie, Ion, *Istoria limbii române literare*, Bucureşti, ESE, 1978.

BDD-A12953 © 2010 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 16:23:40 UTC)

Hristea, Theodor, *Probleme de etimologie*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1968.
Puşcariu, Sextil, *Limba română*, I, Bucureşti, Editura Minerva, 1976.

LA DÉRIVATION PREFIXALE DANS LA PRESSE DU BANAT (1886-1918)

Résumé

Dans cet article nous nous proposons de présenter un aspect de la formation des mots dans le roumain de la fin du XIX-ème siècle et du début du XX-ème: la dérivation avec des préfixes, après avoir parcouru les pages de la publication *Foaia diecesană*, parues entre 1886 et 1918. On met en évidence les formations préfixées qui sont des calques du français, de l'italien ou de l'allemand et celles qui se sont formées à l'intérieur du roumain. Il faut retenir également le grand nombre des formations qui ne sont pas signalées dans les dictionnaires consultés (surtout ceux de l'Académie Roumaine) et qui pourraient représenter une source pour un prochain dictionnaire des mots du patois de Banat. La plupart de ces termes ne sont plus employés aujourd'hui, mais leur analyse représente une contribution à l'étude de la langue littéraire roumaine.

BDD-A12953 © 2010 Editura Mirton; Editura Amphora
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.75 (2026-11-06 16:23:40 UTC)